

La Rialla de Panurg

"En un país on el cap suprem de la Guàrdia Civil apareix retratat en calçotets dubtosos, és particularment just i saludable conservar el do de la rialla de Panurg."

L'últim llibre de Milan Kundera, *Les testaments trahis*, aparegut fa uns mesos, és un dels productes amb més alta proporció d'intel·ligència i de cultura que he tingut entre les mans en molt de temps. Sóc lector atent de les novel·les de Kundera, però els pocs assaigs que ha publicat, *L'art de la novel·la* i aquest, els trobe superiors. Kundera és gran admirador de Rabelais, de Cervantes i d'aquella "cultura de l'excés", de la rialla una mica bèstia, de les situacions impossibles, i d'una aparent falta de seny, que es troba des de Boccaccio fins al *Tristram Shandy* de Sterne. Quan el món estava ple de desgràcies incurables, i la gent reia a cor què vols: dels marits cornuts, de don Quixot bastonejat, dels reis burlats, dels estafadors estafats, o dels pícaros afamats. Reien sobretot de les coses impossiblement excessives, com ara riem dels romans apallissats per Astèrix, d'algunes disfresses de moros d'Alcoi, o de les fabuloses catàstrofes de Mortadelo i Filemón, cossos de matèria immortal. Però la tendència és a privar-nos sistemàticament d'aquest plaer, que és tan antic almenys com Aristòfanes. És la rialla immoderada, mare paradoxal de l'humor intel·ligent.

Recorda Kundera una magnífica escena del *Pantagruel* on Panurg s'enamora —diguem-ho així— d'una alta dama de París i li demana insistentment que cedisca al seu desig (enmig de glorioses obscenitats que "en l'Amèrica d'avui", recorda Kundera, "li costarien cent tretze anys de presó"). Per curiositat busque l'escena en el meu vell exemplar del *Pantagruel* i les obscenitats, efectivament hi són, encara que no tan grosses com les del nostre "Col·loqui de dames", fet en un "Divendres Sant/ dia honest de dol i plant" a la Seu de València. La paraula més divertida que trobe en boca de Panurg, dirigida a la dama, és: "*Donques, pour gagner temps, bouttepous-senjambions*", fantàstic invent per dir: vinga, a rebolcons, creuem les cames, o alguna cosa així, mal traduïble. El cas és que la dama, com sol passar dins de les esglésies de París, li diu repetidament que no. Llavors Panurg prepara la venjança: mata una gossa en zel i en tritura "aquella part que coneixien els geomàntics grecs", i l'endemà torna a l'església i, davant del nou refús de la dama, li escampa i refrega el producte pel vestit. Immediatament, "tots els gossos que hi havia a l'església" (sembla que les esglésies n'estaven plenes!) acudiren a aquesta dama per l'olor de les drogues", i la

dama no sabia què passava, fugia, i venien més gossos i li pixaven el vestit, i quan va eixir la dama a la processó, hi van acudir "més de sis-cents mil i catorze gossos al seu voltant", la van acompanyar a casa, i van pixar tant a la porta que formaren "un rierol on podien nadar les oques".

Aquest riu, diu Rabelais, és el que d'ençà d'aquell dia passa per Saint Victor, tenyit d'escarlata, i fins i tot hi poden moldre molins, encara que no tan grans com el famós de Tolosa. Naturalment, Panurg no para de riure de la broma, i crida Pantagruel, el qual "veié el misteri i el trobà molt bell i molt nou".

Explica Kundera que quan tenia vint anys, en un dormitori per joves obrers, tots els seus companys reien de bona gana, divertidíssims, amb aquesta aventura, i altres de semblantment impossibles i bèsties (és impossible, per exemple, que a Sancho, en el *Quixot*, li trenquen totes les dents quatre o cinc vegades: i cada pallissa pretén només fer riure el lector), i que no se'n reien de la víctima per malícia, sinó per innocència. Com riem encara d'un Mortadelo planxat per un tanc i enrotllat com una catifa: riem de l'exhibició de la desgràcia hiperbòlica, justament perquè és irreal. Com en la comèdia clàssica i en els titelles: com més bastonades, més rialles. És exactament el contrari de la crueltat: el cruel riu de qualsevol petit o gran dolor a condició que siga real. La rialla de Panurg, com algunes escenes del *Tirant* i del *Quixot*, són els antecedents immediats d'aquella cosa, dita *humor*, que és "el gran invent de l'esperit modern" (O. Paz).

I Kundera afegeix que, si no ha existit des de sempre, tampoc no el tenim garantit per sempre, l'humor: "Amb el cor oprimat, pense en el dia que Panurg ja no farà riure."

En un país on, per exemple, el cap suprem de la Guàrdia Civil apareix retratat en calçotets dubtosos, i passa de ser gran perseguidor de lladres a gran lladre perseguit, és particularment just i saludable conservar el do de la rialla de Panurg.

Joan F. Mira